

Tisztelt Megjelentek! Kedves Művészetet (és különösen Dr. Fedinecz Atanáz művészetét) Kedvelő Barátaim!

Ritka esemény résztvevői vagyunk. Mert nem egy államilag fenntartott múzeum vagy galéria megnyitóján, hanem egy család otthonában vagyunk, ahol az itt lakók - kultúrát teremtő kezdeményezéseként - **magán galériát** nyitnak. Nemcsak maguk, hanem mindannyiunk örömeire. S ezt pontosan akkor teszik, amikor a kultúrának szinte minden területéről az állam, pontosabban annak vezetői, a pénzhányra hivatkozva, hosszú évek óta visszahúzódnak. Pedig – szerény véleményem szerint – éppen ekkor, éppen most kellene az embereket az iskolákba, a múzeumokba, a színházakba, a hangversenyekbe terelni, mindenhol ismét az értékest, a szépet, a hasznosat, a felemelőt, az előremutatót bemutatni, amikor az emberek nehéz időszakot élnek át, amikor nap, mint nap azt tapasztalják, hogy – szerte a világban - rossz úton járunk, rossz úton jár az emberiség. Nem az értékekkel, hanem a gagyival, a bulvárral tömik az emberek fejét, akik – szerencsétlenek - a tévé előtt bámulják a "való világnak" mondott szemetet és közben leszoknak az olvasásról, a múzeumba, a színházba járásról. S ami a legaggasztóbb, a fiatalok számára – tisztelet a kivételnek - a bulizás, a diszkózás szinte az egyetlen szórakozás. Katasztrófának tartom azt a szemléletet, mely részletesen tárgyalja, hogy a megasztároknak mondott interpretálók (persze a média művészeknek nevezi őket, ha azok, ha nem!) hogyan élnek, milyen ruhát viselnek, hányadik barátjukkal vagy barátnőjükkel búknak éppen most az ágyba. Sőt! Részletesen tárgyalják azt is, hogy a szemetet terjesztő média mogulok néhány év alatt hány száz milliót vagy éppen milliárdot harácsolnak össze. Ugyanakkor – szinte – egyáltalában nem ismerhetik meg az átlag emberek az alkotókat, az értéket teremtőket, az igazi művészeket. A festőket, a szobrászokat, a költőket, a színdarabot, a regényeket írókat, a zeneszerzőket; a tudomány embereit, a tudósokat, a feltalálókat, a kultúra munkásait vagyis azokat, akik értéket teremtenek, akik alkotnak, akik nem elhasználják, akik nem lerombolják, hanem gazdagítják, építik a világunkat. S akik szinte összehasonlíthatatlanul kevesebb elismerést kapnak – mind erkölcsileg, mind anyagilag – mint a média által favorizált úgynevezett művészek, vagy egy-egy sportág dédelgetett sztárjai. Mindezek ismeretében a **Ruthenia Múterem Galéria** létrehozása és megnyitása - legalább is az én értékrendem szerint – tehát nem csupán egy szimpla kezdeményezés, hanem egy példamutató, követendő, elismerést és támogatást megérdemlő, kiemelt kulturális tett.

E – politikainak mondható – bevezető után mindenekelőtt szeretném, ha e meghitt otthon légköréhez igazodva megengednék nekem, hogy a megjelenteket a továbbiakban - a hivataloskodást félretéve - Kedves Barátaimnak, a házigazdákat pedig szívünk melegével szeretettel köszöntve, egyszerűen, ahogyan barátilag nap, mint nap nevezzük Őket Virának és Frucinak szólítsam.

Engedélyüket kihasználva mindjárt azzal kezdem, hogy Vira és Fruci felkérése e kis megnyitó beszéd elmondására, számomra roppant megtisztelő, még azok után is, hogy – közismert - Frucinak több kiállítását megnyitottam már Aszódon, de más településben is. Ezt a mai eseményt én egy különleges megnyitónak tartom. No, nem azért mert én vagyok a kertszomszéd, hanem talán azért, mert az elmúlt jó negyedszázad alatt barátként is közel kerültem hozzá és nemcsak a röntgenorvost, a festőművészt ismerhettem meg, hanem az embert, a sokoldalú, a sokszínű embert is. S talán ez jó alkalom, hogy ne csak a művészeiről, s műveiről, hanem az alkotó, de egyben az esendő emberről is ejtsék néhány szót.

Az ismertetést azzal kezdem, hogy a Galéria tulajdonképpen egy gyűjtemény része, mely gyűjteményt Fruci halmozott fel. Vagyis nem csupán, az ő munkáit láthatjuk itt, hanem mindazoknak a művésztársakét is, akikkel élete első 40 évében szoros barátságban élt

szülőföldjén, a szeretett Kárpátalján, s akiknek a műveit Fruci folyamatosan gyűjtötte, mely alkotásokat magával hozta Aszódra. A Ruthenia Múterem Galéria bejárati részében tehát a barátok alkotásai kaptak helyet. Itt láthatjuk a fiatalkori Fruci portrékat, amikor még más művészetek és a sport búvkörében élt. A sztálini kegyetlen terror évtizedeitől megszabadulva Kárpátalján elviselhetőbb lett az élet, a nagyobb városok, különösen pedig Ungvár művészeti életében pezsdülés indult meg. A merev ideológiát elvető fiatalok vágyódtak a művészi szabadság, a nyugati demokráciák demokratikus légköre után, s a hasonlóan gondolkodók bohém csapatából sok tehetség emelkedett ki. Közéjük tartozott Fruci is, s baráti köréből olyan kiválóságok, mint Szemán Öcsi, a fiatalságát Ungváron töltő, most Rigában élő és az ottani Festészeti Akadémia tagja, Artúr Nyikitin, a fiatalon eltávozott Kremnyicki Zsóka, a jeles grafikus Bedzir Pál. A gyűjtemény második csoportjában azoknak a művészeknek (magyaroknak és nem magyaroknak) az alkotásait találjuk, akik valamilyen formában, életük egy szakaszában kapcsolódtak Kárpátaljához, Frucihoz. Ide sorolhatjuk a lemergi grafikus, Levickij, a prágai festő Apkarovics, és több magyar festő alkotása mellett a francia Numans Páris megkapóan szép képét. S végül, de nem utolsó sorban a gyűjtemény, a Galéria harmadik, legtöbb művet számláló részében sorakoznak Fruci alkotásai, melyek – szinte kivétel nélkül - az utolsó szűk tíz esztendő termése.

Ez utóbbi csoportról és alkotójáról szeretnék néhány gondolatot elmondani. Fruciról – különösen az elmúlt jó tíz évben - sok szép kritika, ismertető jelent meg nyomtatásban, hangzott el szóban. Sőt! A Duna Televízió is készített már vele egy portré műsort. Ezek után számomra kevés értékelő mondat jutott, inkább e jó, sőt nagyszerű kritikákból emelek ki néhány gondolatot, mely megmagyarázza Fruci műveinek sokszínűségét. A 70. születésnapja alkalmából megnyitott életmű kiállításnak mondható katalógusában, a kiváló művészeti író, Feledy Balázs a következő nagyon igaz, és elismerő értékelést írta: „ *Atanáz egy igazi értelmiségi. Művelt, orvosi diplomával, gyakorlattal rendelkező szellemi ember, aki nem csak a természettudományokban jártas, hanem a művészet – a filozófia, a szellemtudományok – több területén is, mégis képei láttán egy őserő, egy nagyon mélyről, személyisége mélyrétegeiből építkező művészi világ tárul elének.*” Ugyancsak Feledy említi, hogy Fruci nem híve az uniformizálódott művészetnek. Nos, ezt a tulajdonságát én már sok évvel ezelőtt elmondtam, hogy képeit nem lehet beskatulyázni, nem lehet azt mondani rá, hogy posztimpresszionista, hogy expresszionista vagy más stílust utánozva festi képeit. Az igaz, hogy sok előtte járó festőtől tanulta ugyan meg a mesterséget, de nem utánozta őket. Megfigyelésem szerint alapvetően két szellemi forrás motiválja művészetét: az egyik a Feledy által említett őserő s ez nem más, mint a szülőföld, a számunkra, akik legfeljebb csak látogatóban voltunk ott, a titokzatos, természeti és történelmi értékekben gazdag, sok népet (ruszint, magyart, németet, zsidót, szlovákot, az utóbbi évtizedekben orosz és ukránt) magában foglaló, Kárpátalja. Mindenekelőtt az itt legrégebben élő ősi ruszin és magyar nép, melynek véredényei Fruciban is csordogálnak, az itt kialakult kultúra mely átjárja testét és lelkét, amit nem kell keresgélni benne, mert ez megnyilvánul minden mozdulatában, tettében, alkotásaiban, mindennapi életében. A másik forrás pedig - és ebben van egy példaképe, amit bizony utánoz – nem más, mint a művészi szabadságnak nem csak a vágya, hanem a gyakorlata, amit a spanyol piktortól, Picassótól tanult, s a példaképe nyomdokain halad művészi pályáján. Képeinek tematikája, technikája, anyaga ezért különböző, mert ő mindent szeretne kipróbálni, mindent utat szeretne bejárni, minden gondolatát szeretne megjeleníteni és ebben nem tisztel semmiféle előírást, semmiféle kötöttséget. Keresi, kutatja folyamatosan és megállás nélkül az élet minden zegét - zugát. Amikor úgy érzi, hogy szülőföldjéről, az ottani tájról, az ott élő emberekről, az ott létező tárgyakról elmondott már mindent, akkor más felé fordul és az erdőket, a fákat festi meg, majd a mély tenger halait, aztán a hajlékony virágokat. Barátainak a portréiban keresi a még meg nem ismert gondolatot, lovakat fest, mely számára az állatok közül a legjobban hasonlít az emberekhez, akik szolgálnak ugyan, de

egyben a szabadságszeretet példaképei is. Nem gyakorló hívő, de szakrális képeiben ott találjuk a tudata legmélyén lakozó hitet, egyébként is tudja azt a sokak által - ugyan vitatott - örök igazságot, hogy az emberiség hit nélkül nem létezhet. Képeivel nem sokat pepecsel. Lendületesen, szinte kapkodva jeleníti meg az agyában már előre megfogalmazott gondolatot, képet. Csendéleteiben pl. nem találunk olyan rendet, amit a más ritmusban, századokkal előbb élt emberek gondolatait követve megszoktak. A XXI. században már nincsen rend, felborult az a rend, amit erről a fogalomról elképzeltünk vagy elképzeltünk. A mai élet kapkodó, rohanó. A szabadság megvalósítása felé igyekvő ember még nem talált rá az igaz útra, folyamatosan keresi, kutatja azt, ezért rendetlen, kusza az élete. A ma élő festőnek nem a múltat, hanem a ma dübörgő jelent kell kifejeznie, megjelenítenie, megfestenie. Fruci ezt tudja, mert ő – ahogy Feledy Balázs mondta: igazi értelmiségi. Hogy másnak ez tetszik vagy sem, az őt már (lelke mélyén) nem érdekli, legfeljebb a hiúsága berzenkedik ez ellen. Neki azon az utón, a szabadságnak azon az útján kell járnia, amit jónak, amit számára kijelöltnek talál. Ha nem így lenne, akkor még mindig a szép Kárpátalját festené, amivel berobbant a művészvilágba, amire felfigyelt a szakma, ami viszont egy idő után sablonossá, uniformizálttá tenné művészetét. Ám ettől ő irtózik. Mint minden kötöttségtől. Ő a szabadságra született!

Kedves Barátaim! Kicsit elragadott a hév. Talán kicsit nyers is voltam, amikor a barátomat gondolataimmal lemeztelenítettem. De sok órát, sok napot töltöttünk együtt vele ahhoz, hogy megismerjem őt. S mivel szent elhatározással most már a közszereplésektől végleg visszavonulni akarok, nagyon valószínű, hogy több kiállítását Frucinak már nem nyitom meg, ezért utoljára szerettem volna elmondani azt amit gondolok Róla, a festőről, a szabadságot szerető nagy humanistáról.

Kedves Barátaim! Aszód ismét gazdagabb lett egy színpalattal, egy jövőbe mutató kulturális létesítménnyel, minek a segítségével egy másik Aszódot, egy jobb életet lehet teremteni ebben a kisvárosban. Vira és Fruci azt tervezi, hogy a Ruthénia Múterem Galéria folyamatosan újabb és újabb tárlatok megnyitásával a kulturális közélet élő színtere legyen. Nemcsak Fruci műveit bemutató tematikus tárlatokban gondolkoznak a Galéria létrehozói. A múterem otthont kíván nyújtani az Aszódon, a Galga vidéken élő más, kvalitásos alkotók művei számára. Nem zárkózik el a hazánkban élő többi nemzetiségek alkotói elől sem. Sőt! Művészbaráti találkozók, s más kulturális rendezvények számára is nyitott kapukat találnak itt. Ez mindenképpen jótékonyan befolyásolhatná a város idegenforgalmát is. S mivel az itt kiállított művek egy része most és a jövőben is műtermi áron (ezt fontos kihangsúlyozni!) megvásárolható, talán egyre több aszódi polgárházban lesz majd a jövőben kvalitásos műalkotás.

S akkor most kanyarodjunk vissza a bevezető gondolatokhoz, amit én politikai jelzővel illetem. Egy személyes élményemet, példámat, tervemet szeretném most itt élőszóval (írásban már rögzítettem!) és utoljára elmondani. Egy olyan tervemet, amit sohasem valósíthattam meg, mert a városban – sajnos – kevés olyan embert, kevés olyan vezetőt találtam az elmúlt ötven évben, akik jövőben tudtak gondolkodni, akik felülemelkedve a napi gondokon egy szebb, egy értékesebb jövő reményében „vállalkoztak” volna egy kicsit ugyan bizonytalan, de kiszámítható terv megvalósítására. Amikor a Lakótelep emeletes házai épültek az Ipari Műszergyár és a helyi honvéd alakulatok hivatásos állománya számára, akkor a nagyközség akkori vezetői elé a következő javaslatot terjesztettem: a lakásokból különítsen el a Tanács két nagyobbát és ezt pályáztassa meg a Képző- és Iparművészeti Főiskola végzős növendékei (házaspárjai!) számára. A pályakezdők a lakást kapják meg egy meghatározott időre, mondjuk 5 évre, amíg elrendeződik életpályájuk. A lakhatásért szerződésben meghatározott műalkotásokkal fizessenek, melyek a település tulajdonába mennek át. Öt év után aztán döntsék el: itt akarnak maradni vagy elköltöznek innen. Ez utóbbi esetében újból kiírható a pályázat. Ha itt maradnak, akkor vagy a lakásban maradnak vagy esetleg (és ebben segítse őket a Tanács) saját házat, lakást szereznek maguknak. – Mit eredményezhetett volna,

ha ezt a javaslatot magáévá teszi a település vezetése? Egészen bizonyosan – mivel ez a javaslat először (aztán gyakori alkalommal megismételve) több, mint harminc éve hangzott el – számos értékes műalkotással (festménnyel, szoborral, tűzzománccal, fotóval stb.) gazdagodott volna a város. Köztereinkben, közintézményeinkben minőségi műalkotások sora nézne ránk, vagy éppen már régen megnyithatta volna kapuit egy Művészeti Galéria. De tovább megyek. Az is elképzelhető lett volna, hogy a művészek egy része itt megtelepedve, szinte egy új művésztelepet hoztak volna létre, melynek kulturális kihatását nem kell külön elemezni. Sajnos a terv nem valósult meg. Pedig az ötlet minden különösebb befektetés nélkül kivihető lett volna, hiszen akkoriban ezekből a lakásokból a labdarugó nemzeti bajnokság harmadik osztályában játszó aszóni csapat játékosai (futballista alapon!) is részesültek. – Ennyi a történet. A tanulságot vonják le Önök.

Az én álmom nem, de Vira és Fruci álma - hála a Jó Istennek – megvalósult.

Ezekkel a gondolatokkal a Ruthénia Múterem Galériát tisztelő szeretettel megnyitom.

Dr. Asztalos István
ny. múzeumigazgató